

STORTINGET

Innst. 206 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:54 S (2020–2021)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åshild Bruun-Gundersen, Kari Kjønås Kjos, Bård Hoksrud, Helge André Njåstad, Silje Hjemdal, Himanshu Gulati og Morten Ørsal Johansen om en næringsvennlig og fornuftig alkoholpolitikk

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som tillater salg av alkoholholdig drikk gruppe 1 i dagligvarebutikk i hele butikkens åpningstid.
2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre momsfritak for arrangerte smakinger av alkohol.
3. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre at gründere og næringslivet kan arrangere smaking av alkoholholdig drikk, klasse 3 før kl. 13.00.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at Vinmonopolet selv kan velge hvilket tilbehør de kan selge, eksempelvis julekalender i papp for flasker, og komme tilbake til Stortinget med eventuelle nødvendige forslag som sikrer dette.
5. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en utredning om de juridiske aspektene med mål om å tillate at gründere og produsenter av norske drikkevarer kan selge små

flasker av sine produkter i klasse 3 som suvenir i sine produksjonslokaler i forbindelse med omvisning/smaksarrangement.

6. Stortinget ber regjeringen sørge for at ethvert vinmonopol forplikter seg til å ta inn lokalproduserte drikkevarer, etter modell fra Systembolaget i Sverige, og komme tilbake til Stortinget med eventuelle nødvendige forslag som sikrer dette.
7. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av lov for å tillate markedsføring av alkoholfritt øl med bryggeriets/produsentens egen logo.
8. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av lov for å tillate merking av alkoholemballasje med eventuelle utmerkelse og/eller priser.
9. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av lov for å tillate at produsenter har retten til å informere om egne produkter på egne sider i sosial medier, og at norske produsenter får frihet til å gi produktinformasjon om egenproduserte drikkevarer på egen hjemmeside slik de selv ønsker.
10. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan tillate at destillerier og bryggerier kan selge alle egenproduserte varer i egne produksjonslokaler.
11. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan tillate salg av øl over 4,7 pst. i dagligvarebutikker.
12. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan tillate salg av øl med mer enn 4,7 pst. direkte fra mikrobryggerier.
13. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan utvide åpningstider på

Vinmonopolet, slik at disse samsvarer med dagens tidsrom for ølsalg i dagligvarebutikker.

14. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer av lov for å fjerne forbudet mot rabatttilbud på alkohol.
15. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte for å innføre nasjonal salgsbevilling på øl og sider for leveranse på dør.
16. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag som kan tillate salg av sider i egne produksjonslokaler uten krav om at råvarene er hentet gjennom egen produksjon eller gårdsdrift.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tore Hagebakken, Ingvild Kjerkol, Hege Haukeland Liadal, Tuva Moflag og Tellef Inge Mørland, fra Høyre, Mats A. Kirkebirkeland, Erlend Larsen, Mari Holm Lønseth og Sveinung Stensland, fra Fremskrittspartiet, Åshild Bruun-Gundersen og Kari Kjønaas Kjos, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, fra Sosialistisk Venstreparti, Nicholas Wilkinson, fra Venstre, Carl-Erik Grimstad, og fra Kristelig Folkeparti, lederen Geir Jørgen Bekkevold, viser til forslagene i Dokument 8:54 S (2020–2021) om en næringsvennlig og fornuftig alkoholpolitikk. Statsråd Bent Høie har uttalt seg om forslagene i brev til komiteen av 7. desember 2020. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen. Komiteen har også kunngjort at den ønsker skriftlige innspill.

Komiteen har mottatt fem skriftlige innspill. Actis begrunner sin motstand til representantforslaget blant annet med at det vil føre til økt konsum og økte alkoholrelaterte skader. Kreftforeningen begrunner sin motstand mot representantforslaget blant annet med at det er godt dokumentert at alkohol er kreftfremkallende, og at alkoholholdige drikker bidrar til økt kreftbyrde i befolkningen.

Komiteen viser videre til at Vin- og brennevinleverandørenes forening (VBF) mener forslagene om å flytte varer ut fra Vinmonopolet (forslag 10–12) vil være uheldige for forbrukerne, Vinmonopolet, leverandørene (produsenter, bryggerier, importører) og samfunnet som helhet. VBF er positive til forslag nr. 9 (om mulighet for produktinformasjon), fordi det vil gi en likestilling av dagens regler for hjemmesider med sosiale medier. NHO Mat og Drikke støtter innspillene fra VBF.

Komiteen merker seg at Bryggeri- og drikkevareforeningen (BROD) også går imot forslag nr. 11 om å åpne for salg av sterkøl i dagligvarebutikkene, fordi det vil kunne svekke Vinmonopolets posisjon som alkoholpolitisk verktøy, og fordi de mener at forslaget er en dårlig idé rent helsepolitisk. BROD støtter forslag nr. 7 om å tillate markedsføring av alkoholfritt øl med bryggeriets/produsentens egen logo, fordi de mener at dagens regler hemmer utvikling og salg av alkoholfritt øl. BROD er positive til å likestille reglene for sosiale medier med reglene for produktinformasjon på hjemmesider (forslag nr. 9), samt forslag nr. 12 om at norske bryggerier kan selge egenprodusert sterkøl over 4,7 prosent direkte fra sitt produksjonssted til forbrukere.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til uttalelsen fra helse- og omsorgsminister Bent Høie, hvor han skriver at alkoholbruk er en av de viktigste risikofaktorene for tap av friske leveår i befolkningen. Flertallet merker seg at statsråden peker på at regjeringen vil videreføre hovedlinjen i dagens alkoholpolitikk, slik det følger av Granavolden-plattformen. Flertallet viser til at dagens alkoholpolitikk blant annet innebærer å opprettholde viktige virkemidler som Vinmonopolet, bevillingssystemet, regulerte salgs- og skjenketider, alkoholavgifter og reklameforbudet.

Flertallet merker seg at alkohol er blant de viktigste risikofaktorene for ikke-smittsomme sykdommer, og at en reduksjon i alkoholforbruket er blant de anbefalte virkemidlene for å redusere antall mennesker som dør for tidlig av disse årsakene. WHO har satt et globalt mål om å redusere det skadelige forbruket av alkohol med 10 prosent innen 2025.

Flertallet viser til folkehelsemeldingen (Meld. St. 19 (2018–2019)), hvor regjeringen varslet at de vil legge frem en nasjonal alkoholstrategi hvor noen av forslagene i representantforslaget vil bli behandlet.

Flertallet viser til representantforslagets 16 forslag og statsrådens kommentarer til disse. Statsråden poengterer at forslag nr. 1, 7 og 11 bryter med Granavolden-plattformen. Statsråden påpeker at forslag nr. 2 vil føre til et momsfratak som ikke gjelder for andre varer. Statsråden viser til at forslag nr. 3, 4, 8, 9, 13 og 14 vil øke tilgjengeligheten til, eller øke totalforbruket av, sterk alkoholholdig drikk. Statsråden hevder at forslag nr. 5, 10, 11, 12 og 16 bryter med en juridisk vurdering av den EØS-rettslige begrunnelsen for vårt nasjonale vinmonopol. Statsråden hevder at forslag nr. 6 er ivaretatt igjennom § 4-1 i innkjøpsforskriften, som sier at hvert utsalg skal ha et lokalt tilleggsutvalg. Statsråden påpeker at forslag nr. 15 allerede er til nærmere vurdering i departementet.

Flertallet viser til at alkoholbruk er en av de viktigste risikofaktorene for tap av friske leveår i befolkning-

gen og medfører også kostnader for andre enn brukeren selv, både på individ- og samfunnsnivå. Det er godt dokumentert at økt tilgjengelighet til alkohol gir et økt forbruk, både blant dem som drikker ofte, og blant dem som drikker sjelden. Når totalkonsumet av alkohol øker, vil omfanget av helseproblemer og andre problemer knyttet til alkoholbruk også øke.

Flertallet viser til sine partiers restriktive og solidariske alkoholpolitikk, som står fast. Flertallet viser til at disse partiene vil ha en ansvarlig alkoholpolitikk, der det vernes om Vinmonopolets rolle og bygges videre på de mest effektive virkemidlene for forebygging, som er pris, tilgjengelighet og reklameforbud.

Komiteen merker seg forslag nr. 6 i Fremskrittspartiets representantforslag, om at ethvert vinmonopol må forplikte seg til å ta inn lokalproduserte drikkevarer. Komiteen mener at forslag 6 ikke innebærer en liberalisering av alkoholpolitikken, og støtter intensjonen med forslaget om å styrke ordningen for at lokale produkter kan selges gjennom Vinmonopolet.

Komiteen viser til at det i dag er rundt 20 håndverksdestillerier i Norge, og at mange av dem vinner internasjonal anerkjennelse for sine kvalitetsprodukter. Produksjon av lokalt øl er også en økende trend, og det er i dag rundt 120 småskalabryggerier i Norge. Disse destilleriene og bryggeriene sørger for lokale arbeidsplasser. Komiteen støtter intensjonen om at Vinmonopolets kunder i større grad må få tilgang til lokalproduserte drikkevarer. Komiteen er kjent med at Vinmonopolet lokalt kan bestemme 20 prosent av varesortimentet. Komiteen merker seg at statsråden skriver følgende om forslaget:

«En eventuell endring av Vinmonopolets system for innkjøp av lokalproduserte varer vil uansett måtte utredes grundig før det eventuelt fattes en avgjørelse om endringer. Vinmonopolet er forpliktet til å likebehandle produkter og produsenter og innkjøpssystemet utgjør en helhet som skal ivareta dette. Alle endringer må være i tråd med kravet om likebehandling.»

Komiteen viser til at Sverige har en modell hvor Systembolaget over hele landet er forpliktet til å ta inn lokalproduserte produkter innen en gitt geografisk avstand fra utsalgsstedet, og mener dette er en modell som kan vurderes etter norske forhold.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede endringer i innkjøpsforskriften for Vinmonopolet med sikte på å øke utvalget av lokalproduserte varer ved hvert enkelt utvalg. Utgangspunktet kan være modellen til Systembolaget i Sverige, men kriteriene må tilpasses norske forhold, og de må være objektive.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet registrerer at Fremskrittspartiets representantforslag enten vil kunne true vinmonopolordningen, øke tilgjengeligheten, senke prisene eller liberalisere reklamereglene for alkohol. Disse medlemmer viser til at helse- og omsorgsministeren i sitt svarbrev fraråder Stortinget å vedta noen av forslagene, fordi forslagene går på bekostning av konsistensen i norsk alkoholpolitikk, og at de vil svekke alkoholpolitiske virkemidler som man vet har god effekt mot et usunt alkoholforbruk og alkoholrelaterte skader og sykdommer. Disse medlemmer slutter seg til statsrådets tilråding.

Disse medlemmer viser til at flere av forslagene vil uthule monopolordningen, enten ved å innføre en rekke nye salgskanaler for varer med alkoholinnhold over 4,7 volumprosent, eller ved å åpne for at Vinmonopolet skal kunne selge varer i andre kategorier enn alkoholholdig drikke (jf. forslag 4). Disse medlemmer frykter at en slik uthuling av vinmonopolordningen vil svekke ordningens legitimitet, og i verste fall svekke Norges mulighet til å opprettholde Vinmonopolet i møte med EØS-regelverket.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at alkoholpolitikken må være ansvarlig, kunnskapsbasert og restriktiv. Disse medlemmer mener det er et politisk ansvar å redusere alkoholrelaterte skader og alkoholmisbruk. Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra Actis:

«Pris er et av de best dokumenterte tiltakene for å redusere alkoholskadene i samfunnet og avgifter er et av Verdens helseorganisasjons fremste anbefalinger for å redusere konsumet.»

Disse medlemmer var imot kuttet i alkoholavgiften i budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet. Disse medlemmer mener at alkoholavgiften bør settes opp igjen.

Salg av egenproduserte drikkevarer fra gårdsutsalg, destilleri og brenneri

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at produsenter av eplesider i dag ikke får lov til å selge egenproduserte varer fra gårdsutsalg dersom produsenten ikke eier eplegård selv. Kravet for gårdsutsalg er at en tredjedel av eplene som brukes i sideren, må være fra produsentens egen hage.

Disse medlemmer viser til at Det Norske Brenneri i Grimstad kommune har årelang tradisjon for å samle epler fra private hageeiere i området, som leverer sine epler til lokal produksjon av eplemost og eplesider. Dagens regelverk bidrar dessverre til at produsenter

som Det Norske Brenneri og andre ikke får lov til å selge sin eplesider direkte fra gårdsutsalg. Disse medlemmer mener det er en uheldig og utilsiktet konsekvens av regelverket som må ryddes opp i.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å tillate salg av sider i egne produksjonslokaler uten krav om at råvarene er hentet fra egen produksjon eller gårdsdrift.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at dersom kravet om at en andel råvarer må komme fra egen produksjon opphører, vil det være fritt fram for alle å etablere bedrifter med kommersiell produksjon og salg av sider, helt uavhengig av tilknytning til jordbruk. Dette medlem vil fraråde en slik ordning, siden dette vil true Vinmonopolet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet peker også på at dagens lovverk tillater salg av egenproduserte drikkevarer fra visnings- eller produksjonssted dersom virksomheten kan kobles til eget landbruk og egne produkter, og dersom drikkevaren har under 22 pst. alkoholinnhold.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti støtter forslaget om å be regjeringen fremme lovforslag om å tillate salg av sider i egne produksjonslokaler uten krav om at råvarene er hentet fra egen produksjon eller gårdsdrift. Dette medlem vil støtte lokalt næringsliv og mener det bør være lettere å bruke frukt fra lokale hager, noe som er vanskelig i dagens regelverk. Dette medlem mener at råvarene bør komme fra norske produsenter. Dette medlem vil bevare Vinmonopolet, og viser til statsrådets uttalelse til forslaget. Et eventuelt lovforslag må vurderes på nytt når det fremmes for Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet peker på at bryggerier i distriktene som ikke har egenproduksjon av råvarer, men velger å kjøpe produkter fra hageeiere eller bønder i sitt lokalmiljø, kun kan selge øl og sider med mindre enn 4,7 pst. alkohol direkte fra mikrobryggerier og gårdsutsalg til forbrukeren.

Disse medlemmer mener dette er uforståelig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Bryggeri- og drikkevareforeningen (BROD) sitt høringsinnspill, hvor de støtter en lovendring som åpner for at norske bryggerier kan selge egenprodusert sterkøl direkte fra sitt produksjonssted til forbrukerne. Bryggeri- og drikkevareforeningen peker på at det her er snakk om spesialprodukter med høyere pris og komplekse

smaker, og som smaksmessig heller ikke er egnet for høyt konsum.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at BROD mener at selv om volumet vil være begrenset, vil det ha stor økonomisk verdi for bryggeriet, som da sitter igjen med hele verdiskapingen. De mener endringen vil bety mest for de minste bryggeriene, noe som disse medlemmer er enige i.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å tillate salg av øl med mer enn 4,7 pst. alkohol direkte fra mikrobryggerier.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at norske lokale bryggerier bør få flere muligheter til å selge egenprodusert øl. Dette medlem vil støtte lokalt næringsliv og viser til høringsinnspillet fra Bryggeri- og drikkevareforeningen, som mener at spesialprodukter med høyere pris vil ha begrenset volum. Dette medlem mener at størstedelen av sterk alkoholholdig drikke bør bli solgt fra Vinmonopolet, men hvis volumet er lite, bør lokale produsenter få flere muligheter til å selge øl som kan ha noe høyere prosent enn dagens regelverk tilsier. Dette medlem viser til høringsinnspill fra Bryggeri- og drikkevareforeningen. Finland har en monopolsituasjon for salg av sterk alkoholholdig drikke tilsvarende det Norge har. Finland har åpnet for at små bryggerier kan selge sterkøl direkte fra sine bryggerier. Dette medlem mener at hvis Finland kan gjøre det og ikke bryter reglene for å ha et nasjonalt monopol for salg, kan Norge også gjøre det.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å tillate at mikrobryggerier kan selge øl med litt over 4,7 prosent alkohol direkte fra egen produksjon.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at forslagene ikke vil kunne begrenses til «spesialprodukter med høyere pris og komplekse smaker» som «smaksmessig heller ikke er egnet for høyt konsum», men at man derimot vil åpne generelt for å la produsenter selge sterkøl fra egne lokaler, uavhengig av smak og kvalitet. Dette medlem er bekymret for at en slik regelendring vil medføre at også butikker må få selge sterkøl. Dette medlem vil fraråde en større åpning for salg av sterkøl, siden dette vil true Vinmonopolet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti mener en næringsvennlig og fornuftig alkoholpolitikk bør legge

til rette for at flere norske gründere får mulighet til å selge produktene sine lokalt i sine produksjonslokaler.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at etter at statens monopol på spritproduksjon ble opphevet i 2005, har det blitt etablert flere destillerier og brennerier i Norge. I tillegg til store aktører som Arcus og Hoff er det flere småskalaprodusenter av brennevin, som Atlungstad håndverksdestilleri, Aurora Spirit, Balholm Ciderhus, Berentsens Brygghus, Det Norske Brenneri, Egge Gård, Eplegården på Hurum, Gardsbrenneriet i Nordfjord, Hardanger Saft- og Siderfabrikk, Himkok destilleri i Storgata i Oslo, Inderøy Brenneri, Kimerud, Myken Destilleri, Oslo Håndverksdestilleri, Oss Craft, Sundbytunet bryggeri & destilleri og Sve Gardsbrenneri.

Disse medlemmer viser til at norske destillerier i distriktene tilbyr reiselivsopplevelser i tilknytning til sine produksjonslokaler. I Lyngen kommune ligger Aurora Spirit, som er verdens nordligste destilleri. Visit Lyngen tilbyr opplevelsesreiser hit under navnet «Arctic Whisky Experience», hvor turister kan oppleve ekte nordnorsk natur, bo i idylliske omgivelser, besøke den nedlagte NATO-basen og delta på whiskysmaking. Dette gir ringvirkninger til lokalsamfunnet og bidrar til å gjøre Lyngen kommune til et attraktivt reisemål. Disse medlemmer viser til at Aurora Spirit imidlertid ikke får lov til å selge sine suvenirer med små whisky- eller ginflasker til besøkende. Dette er mange turister frustrerte over.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en løsning der lokale destillerier og bryggerier kan selge egenproduserte varer i egne produksjonslokaler, i samarbeid med Vinmonopolet.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en utredning av de juridiske aspektene med mål om å tillate at gründere og produsenter av norske drikkevarer kan selge små flasker av sine produkter i klasse 3 som suvenir i sine produksjonslokaler i forbindelse med omvisning/smaksarrangement.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke at forslagene i ytterste konsekvens vil føre til en fri adgang til at produsenter kan selge brennevin i egne produksjonslokaler. Disse medlemmer vil fraråde en slik ordning, siden det vil true Vinmonopolet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at dagens regelverk krever at smaking av spritbaserte produkter ikke kan tillates før kl. 13.00. Det begrenser lokale produsenters kapasitet til å tilby en slik opplevelse til turister, og fremstår i dag som meningsløst. Disse medlemmer mener denne begrensningen i loven må fjernes.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre at gründere og næringslivet kan arrangere smaking av alkoholholdig drikke klasse 3 før kl. 13.00.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre momsfristak for arrangerte smakinger av alkohol.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet understreker at forslaget innebærer å fjerne alkoholovens krav om at skjenking av brennevin ikke kan skje før klokken 13.00. Dette medlem mener lovendringen i ytterste konsekvens vil medføre at alle skjenkesteder må få tilgang til å skjenke brennevin om formiddagen.

Informasjon om produkter og markedsføring

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Myken Destilleri i fjor vant gullmedalje i en internasjonal konkurranse for sin arktiske sommergin. Destilleriet fra et lite fiskevær på Helgelandskysten får ikke anledning til å informere sine kunder om det.

Disse medlemmer mener at merking av gullmedaljer på flaskenes emballasje er å anse som informasjon om kvaliteten på produktet, noe som er nyttig for forbrukerne å kjenne til. Generelt er det helt vanlig i dag å informere om virksomhet og hendelser i sosiale medier, så dette mener disse medlemmer er et uforståelig og lite hensiktsmessig forbud. Disse medlemmer mener regelverket derfor må endres slik at dette anses for å være informasjon, ikke reklame. På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring i alkoholoven for å tillate merking av alkoholemballasje med eventuelle utmerkelser og/eller priser.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener norske produsenter av drikkevarer må få muligheten til å fortelle om sine produkter på sosiale

medier. Disse medlemmer mener det i dag er et rigid regelverk rundt hvordan produktinformasjon på egne hjemmesider kan gis. Bilder må være nøytrale, og det er sterke begrensninger på hvordan produktinformasjon kan presenteres. Det er vanskelig for produsentene og forbrukerne å forstå og forholde seg til. Disse medlemmer mener dette må mykes opp, slik at norske produsenter kan informere på en god måte om egne produkter.

Disse medlemmer viser til Bryggeri- og drikkevareforeningens høringsinnspill, hvor de viser til at reklameforbudet historisk har blitt tolket så strengt at bryggeriene i praksis har vært forhindret fra å fortelle om hvilke øl de produserer. Etter endringer i alkoholfor-skriften i 2016 kan bryggeriene dele såkalt «nøktern produksjonsinformasjon» om de ulike ølene de lager, på sine nettsider. Bryggeri- og drikkevareforeningen viser til at det paradoksalt nok ikke er tillatt å dele samme type informasjon i sosiale medier. Det mener disse medlemmer er utfordrende.

Disse medlemmer viser også til Vin- og brennevinforeningens (VBF) høringsinnspill, hvor det støttes at produktinformasjon om alkohol må kunne gis forbrukerne uavhengig av plattformvalg, altså at informasjon i sosiale medier må likestilles med eksisterende, lovlig produktinformasjon på hjemmesider.

Disse medlemmer viser til at VBF peker på at Helsedirektoratet midlertidig har lagt til grunn at det gjelder begrensninger på hva slags informasjon som kan være tilgjengelig på sosiale medier kontra «vanlige» hjemmesider. VBF mener det i praksis oppstår helt uholdbare tilstander for å kunne sikre en forutsigbar og rettferdig håndheving. Mange aktører klarer ikke å skille mellom plattformer og ulikt regelverk, fordi dette er et særnorsk tiltak og på nettet er grensene usynlige, og man ender opp med konkurransevridning som straffer lovlidige og belønner regelbrytere. Dette mener disse medlemmer er meget uheldig.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i alkoholoven for å tillate at produsenter kan informere om egne produkter på egne sider i sosiale medier, og at norske produsenter får frihet til å gi produktinformasjon om egenproduserte drikkevarer på egen hjemmeside slik de selv ønsker.»

Disse medlemmer viser til at norske aktører har dårligere rammevilkår enn utenlandske som følge av det rigide regelverket rundt produktinformasjon på hjemmesider og sosiale medier, fordi mer liberale ordninger er vanlig praksis i de fleste land. Internett ser ingen grenser, og forbrukere kan lett finne informasjon om utenlandske, konkurrerende produkter.

Disse medlemmer viser til at det også er ulovlig å reklamere for alkoholfritt øl som har et varemerke som forbindes med alkoholholdig drikk. I 2018 ble det solgt 10 millioner liter alkoholfritt øl – noe som var ny rekord. Flere aktører melder om økt salg, noe som også viser at flere anser alkoholfritt øl som et godt alternativ. Disse medlemmer mener det er fornuftig å tillate markedsføring av alkoholfritt øl. Disse medlemmer viser til at NHO Mat og Drikke støtter at markedsføring av alkoholfritt øl med produsentens logo skal tillates. På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring i alkoholoven for å tillate markedsføring av alkoholfritt øl med bryggeriets/produsentens egen logo.»

Disse medlemmer viser til at utesteder får prikkbelastning for å ha synlige logoer av alkoholmerker på skjenkestedet. Dette skaper utfordringer for serveringsstedet, og kan oppleves som et unødvendig firkantet regelverk.

Disse medlemmer viser til at vanlig serveringsutstyr er unntatt forbudet når det brukes i ordinær servering. Ølbrikker, glass og rørepinner er lov, men holde-re for rørepinner og servietter er eksempelvis ikke lov. Det må altså være direkte knyttet til servering. Det betyr også at askebege, forkle, t-skjorte, parasoller og lignende ikke er tillatt. Heller ikke barmatter kan ha logo eller reklame hvis de ikke ligger på bartenderens side av bardisken, slik at det benyttes i direkte tilknytning til selve skjenkingen, for eksempel der man mikser drinker eller taper øl.

Disse medlemmer mener dette er ulogisk og unødvendig detaljstyring. Disse medlemmer understreker at når man har oppsøkt et skjenkested, bør man være forberedt på logoer og reklame på ulike alkoholmerker, på samme måte som det også er logo i dag på ølglass på skjenkesteder. På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å tillate markedsføring av alkoholmerker/alkohol inne på skjenkestedene.»

Åpningstider og utsalgssteder

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er for mange detaljreguleringer om åpningstider i dagens lov, noe som er vanskelig for forbrukerne å holde styr på. Disse medlemmer mener det er viktig med et åpent samfunn med færre reguleringer. Disse medlemmer mener salg av alkoholholdig drikk gruppe 1 må gjøres tillatt i hele åpningstiden i dagligvarebutikker. I tillegg bør åpningstidene til Vinmonopolet forlenges i tråd med forbrukernes behov.

Rammer for åpningstid kan være til kl. 20.00 på hverdager og kl. 18.00 på lørdager. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som tillater salg av alkoholholdig drikk gruppe 1 i dagligvarebutikk i hele butikkens åpningstid.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å utvide åpningstidene på Vinmonopolet slik at disse samsvarer med dagens tidsrom for ølsalg i dagligvarebutikker.»

Disse medlemmer viser til at det i dag kun er Vinmonopolet som kan selge øl med alkoholprosent over 4,7. Øl med lavere alkoholprosent enn dette kan selges i dagligvarebutikker. Disse medlemmer viser til at Jåttå Gårdsbryggeri i Stavanger er ett av mange mikrobryggerier som har dukket opp i Norge de siste årene, og et av dem som brygger øl i begge kategorier. Gårdsbryggeriet har problematisert regelverket og har sagt at de må vanne ut ølet for å få lov til å selge det i dagligvarebutikk.

Disse medlemmer mener at øl bør kunne selges i butikk, og foreslår å fjerne begrensningen på alkoholprosenten ved salg i butikk. Ved å tillate salg av lokalprodusert øl i butikken vil forhåpentligvis flere få nytt kvalitetsøl som er produsert av lokal arbeidskraft og med lokale produkter. Det betyr mye for distriktsarbeidsplasser og for den lokale kulturarven. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å tillate salg av øl med over 4,7 pst. alkohol i dagligvarebutikker.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at forslagene ovenfor har som hensikt å gjøre alkoholprodukter mer tilgjengelige. Disse medlemmer viser til at det er godt dokumentert at økt tilgjengelighet fører til økt alkoholforbruk i den generelle befolkningen, og at en generell økning i forbruket fører til økt forekomst av alkoholrelatert skade og sykdom. Disse medlemmer frykter derfor at forslagene kan ha en negativ effekt på folkehelsen.

Oppmykning av regelverket

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det tidligere har vært knyttet store utfordringer til at Vinmonopolet ønsket å selge enkelte tilbehørsprodukter. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Vinmonopolet selv kan velge hvilket tilbehør de vil selge, og kom-

me tilbake til Stortinget med eventuelle nødvendige forslag som sikrer dette.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil påpeke at Vinmonopolets formål etter vinmonopolloven er å omsette alkoholholdige varer og alkoholfrie festdrikker. Dette medlem frykter at en åpning for å la Vinmonopolet omsette andre varer, som like gjerne kan selges av andre næringsaktører, vil være vanskelig å avgrense. Dette medlem frykter også at dette kan svekke begrunnelsen for å ha en vinmonopolordning. Dette medlem er heller ikke kjent med at det for øyeblikket er et sterkt ønske fra Vinmonopolet om å få omsette andre varekategorier.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at i den siste tiden har mange bedrifter hevet seg rundt for å gjøre det beste ut av situasjonen verden og nasjonen står overfor. Koronakrisen gir store økonomiske konsekvenser både for staten og de mange tusen bedriftene som leverer varer og tjenester hver eneste dag. Det er nå man må gjøre alt i sin makt for at de bedriftene som klarer å stå på egne bein, faktisk får muligheten til det.

Disse medlemmer peker på noen av de bedriftene som har gjort grep for å bedre økonomien og leverer varer til forbrukerne, som 7 Fjell og Gulating ølutsalg. Disse har omstilt seg fra å kun selge varer over disk, til å levere varene hjem til folk. Dette grøpet har gjort at mange av disse nisjebutikkene overlever, og ikke minst mikrobryggerier over hele landet som leverer til Gulating.

Disse medlemmer mener problemet med dette er at det er postnummeret som avgjør om du har mulighet til å få alkoholvarer levert hjem. Det er med andre ord kommunene som i dag bestemmer om det skal tillates hjemlevering av alkoholholdige varer. Dette mener disse medlemmer er uheldig, særlig for bedriftene som er så uheldige å være i en kommune som ikke tillater dette. Disse medlemmer mener hjemlevering av alkoholholdige varer bør tillates uavhengig av hvor i landet man bor.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte for å innføre nasjonal salgsbevilgning på øl og sider for leveranse på dør.»

Disse medlemmer viser til at dersom en forbruker bestiller varer gjennom et firma som leverer hjem, eksempelvis kolonial.no, kan man også bestille alkohol med hjemlevering. Likevel er det avhengig av utleveringstidspunktet om kolonial.no får lov til å levere øl eller sider man har bestilt, dette til tross for at alkoholen er kjøpt før kl. 20.00. Leveringen må utføres innenfor

salgstiden for alkohol i butikk, og kan derfor ikke leveres ut etter kl. 20.00.

Disse medlemmer mener det fremstår lite gjennomtenkt at det ikke skal være mulig å levere øl/sider som er bestilt og betalt før kl. 20.00, etter kl. 20.00. Det betyr at dersom leveringen har blitt forsinket og ankommer vedkommende som har bestilt, kl. 20.03, så kan man kun levere matvarene og ikke alkoholen.

Disse medlemmer viser til at det samme gjelder for kjøp fra Vinmonopolet. Dersom man kjøper vin fra Vinmonopolet over nett, kan man unngå lange køer, og også bidra til koronadugnaden ved at man holder seg hjemme. Likevel skaper det utfordringer, fordi det kun er mulig å hente ut pakken fra Vinmonopolet på posten innenfor Vinmonopolets åpningstider. Disse medlemmer mener dette er en meningsløs regel hvor man altså kan kjøpe varer fra Vinmonopolet hele døgnet på nett, men kun kan hente det som post i butikk innenfor Vinmonopolets åpningstider. Dette mener disse medlemmer ikke kan kalles fornuftig alkoholpolitikk. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak for å sikre at øl og sider som er bestilt innenfor åpningstiden for ølsalget, kan leveres ut uavhengig av utleveringstidspunkt.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak for å sikre at pakker fra Vinmonopolet kan hentes ut i hele Postens åpningstider, og dermed ikke må hentes innenfor Vinmonopolets åpningstider.»

Disse medlemmer viser til at det i dag er forbud mot rabatttilbud på alkohol, eksempelvis i form av «happy hour». Det mener disse medlemmer det ikke bør være.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i alkoholloven for å fjerne forbudet mot rabatttilbud på alkohol.»

Disse medlemmer viser til at det i dag er kommunestyret i hver enkelt kommune som beslutter om det skal gis skjenkebevilling til en aktør eller ikke. Disse medlemmer mener det skaper utfordringer når de etter alkohollovens paragraf 1-7a har, ved behandling av om bevilling skal gis, anledning til å legge vekt på alle hensyn som anses som «saklig».

Disse medlemmer viser til at bystyret i Trondheim etter forslag fra Sosialistisk Venstreparti, og med støtte fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og MDG, vedtok en ny skjenkeregel 17. juni 2020 som innebærer at det ikke gis skjenkebevilling for utesteder som fører stripping som underholdningskonsept.

Disse medlemmer mener det er alvorlig at enkelte partier bruker alkoholloven for å gi næringsforbud til en bransje de ikke liker. Disse medlemmer viser til at varaordfører i Trondheim fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Berger, uttalte til Dagbladet at de vil forsøke å stoppe en bransje de mener er diskriminerende og kvinneundertrykkende. Disse medlemmer mener det ikke bør være mulig for kommuner å nærmest gi næringsforbud ved å ta bort mye av inntektsgrunnlaget, på bakgrunn av at man selv ikke liker underholdningskonseptet. På denne bakgrunn fremmes derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte for å sikre at kommuner ikke kan avgjøre om en aktør skal ha skjenkebevilling eller ikke på bakgrunn av hva man mener om underholdningskonseptet til den aktuelle aktøren.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er enig med varaordfører i Trondheim fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Berger, om å stoppe skjenkebevilling for utesteder som har stripping som underholdningskonsept, som er diskriminerende og kvinneundertrykkende.

Flytte alkoholkonsumet inn i kontrollerte omgivelser

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at alkoholavgiften bør differensieres mellom butikkutsalgsalg og skjenkesteder for å flytte alkoholkonsumet inn i kontrollerte omgivelser, som skjenkesteder er. Dette medlem viser til at ca. 90 pst. av all alkohol drikkes hjemme. Det er ingen faglig ansatte med fagkunnskaper som kan hjelpe personer som drikker for mye hjemme. Hvis flere drikker alkohol ute på skjenkesteder i stedet for å drikke hjemme, vil en større del av drikkingen skje i kontrollerte omgivelser. Dette medlem viser til at vi i Norge har dyktige ansatte som sjekker at det ikke bærer galt av sted med personer som drikker. Dette medlem forventer at utsalgsprisen til serveringssteder og butikker vil bli endret tilsvarende avgiftsendringen.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå en differensiering av alkoholavgiften, slik at det blir billigere alkoholholdig drikke på skjenkesteder og dyrere i butikkutsalgsalg.»

Merking av alkoholvarer med helseinformasjon

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Stortingets vedtak i forbindelse med behandling av Dokument 141 S (2017–2018), jf. Innst. 38 S (2018–2019), representantforslag fra medlemmer fra Kristelig Folkeparti om en offensiv og solidarisk alkohopolitikk.

Disse medlemmer viser til vedtak 39, 20. november 2018:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag for Stortinget om å innføre krav om innholdsmerking av alkoholholdig drikk.»

Disse medlemmer viser også til vedtak 44, 20. november 2018:

«Stortinget ber regjeringen innføre en merkeordning for alkoholholdig drikk med helseadvarsler om alkoholbruk under graviditet og i forbindelse med kjøring.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti, ser positivt på at regjeringen snarest mulig legger til rette for at krav om innholdsmerking og helseinformasjon på alkoholholdig drikk blir innført i Norge, slik Stortinget har vedtatt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til høringsinnspillene fra Kreftforeningen og rapport fra WHO Europa, «Alcohol and cancer in the WHO European Region: An appeal for better prevention». Disse medlemmer viser til at alkoholbruk kan gi en rekke kreftformer. Irland har vedtatt lovpålagt helsemerking om alkohol og kreft i 2018. Merking av alkoholemballasje med næringsinnhold og helseinformasjon anbefales av Verdens helseorganisasjon (WHO).

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å tillate salg av sider i egne produksjonslokaler uten krav om at råvarene er hentet fra egen produksjon eller gårdsdrift.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede en løsning der lokale destillerier og bryggerier kan selge egenproduserte varer i egne produksjonslokaler, i samarbeid med Vinmonopolet.

Forslag 3

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en utredning av de juridiske aspektene med mål om å tillate at gründere og produsenter av norske drikkevarer kan selge små flasker av sine produkter i klasse 3 som souvenir i sine produk-

sjonslokaler i forbindelse med omvisning/smaksarrangement.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre at gründere og næringslivet kan arrangere smaking av alkoholholdig drikk klasse 3 før kl. 13.00.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring i alkoholloven for å tillate merking av alkoholemballasje med eventuelle utmerkelser og/eller priser.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sørge for at Vinmonopolet selv kan velge hvilket tilbehør de vil selge, og komme tilbake til Stortinget med eventuelle nødvendige forslag som sikrer dette.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å tillate salg av øl med mer enn 4,7 pst. alkohol direkte fra mikrobryggerier.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre momsritak for arrangerte smakinger av alkohol.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i alkoholloven for å tillate at produsenter kan informere om egne produkter på egne sider i sosiale medier, og at norske produsenter får frihet til å gi produktinformasjon om egenproduserte drikkevarer på egen hjemmeside slik de selv ønsker.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endring i alkoholloven for å tillate markedsføring av alkoholfritt øl med bryggeriets/produsentens egen logo.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å tillate markedsføring av alkoholmerker/alkohol inne på skjenkestedene.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som tillater salg av alkoholholdig drikk gruppe 1 i dagligvarebutikk i hele butikkens åpningstid.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å utvide åpningstidene på Vinmonopolet slik at disse samsvarer med dagens tidsrom for ølsalg i dagligvarebutikker.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å tillate salg av øl med over 4,7 pst. alkohol i dagligvarebutikker.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte for å innføre nasjonal salgsbevilning på øl og sider for leveranse på dør.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak for å sikre at øl og sider som er bestilt innenfor åpningstiden for ølsalg, kan leveres ut uavhengig av utleveringstidspunkt.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak for å sikre om at pakker fra Vinmonopolet kan hentes ut i hele Postens åpningstider, og dermed ikke må hentes innenfor Vinmonopolets åpningstider.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i alkoholloven for å fjerne forbudet mot rabatttilbud på alkohol.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte for å sikre at kommuner ikke kan avgjøre om en aktør skal ha skjenkebevilling eller ikke på bakgrunn av hva man mener om underholdningskonseptet til den aktuelle aktøren.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 20*

Stortinget ber regjeringen vurdere å tillate at mikrobryggerier kan selge øl med litt over 4,7 prosent alkohol direkte fra egen produksjon.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå en differensiering av alkoholavgiften, slik at det blir billigere alkoholholdig drikke på skjenkesteder og dyrere i butikkutsalgsalg.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Stortinget ber regjeringen utrede endringer i innkjøpsforskriften for Vinmonopolet med sikte på å øke utvalget av lokalproduserte varer ved hvert enkelt utvalg. Utgangspunktet kan være modellen til Systembolaget i Sverige, men kriteriene må tilpasses norske forhold, og de må være objektive.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 2. februar 2021

Geir Jørgen Bekkevold

leder

Erlend Larsen

ordfører

